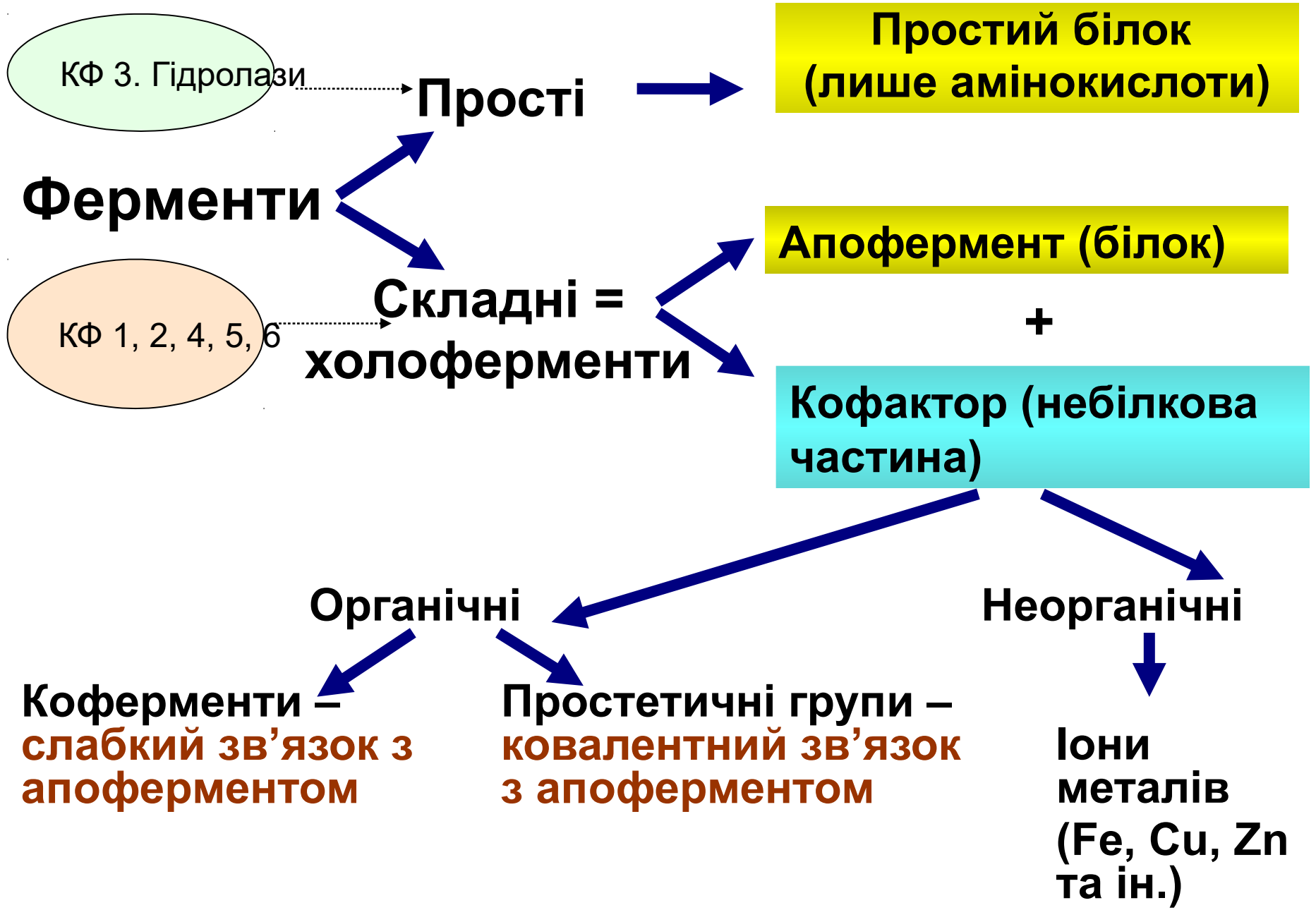

Лекція 2. Коферменти

1. Визначення, класифікація коферментів
2. Коферменти I групи
3. Коферменти II групи

Коферменти (коензими, Co)

– небілкові органічні компоненти складних ферментів, які проявляють високу хімічну активність і входять до складу активних центрів

Класифікація коферментів

I. За хімічною природою:

- вітамінні
- вітаміноподібні
- невітамінні

II. За механізмом дії:

Група 1. Переносники H^+ , e^- , H

коферменти оксидоредуктаз (КФ1)

Група 2. Переносники хімічних груп

коферменти трансфераз (КФ 2)

ліаз, ізомераз, лігаз (КФ 4, 5, 6)

Н.В.! Гідролази (КФ 3) - прості ферменти і не мають коферментів

Коферменти I групи - переносники

H^+ , e^- , H :

A. Вітамінні: аскорбінова кислота

НАД та НАДФ

ФАД та ФМН

5-дезоксиаденозилкобаламін

вітамін E

B. Вітаміноподібні: ліпоєва кислота

убіхінон (коензим Q)

тетрагідробіоптерин (ТГБП)

B. Невітамінні: гем

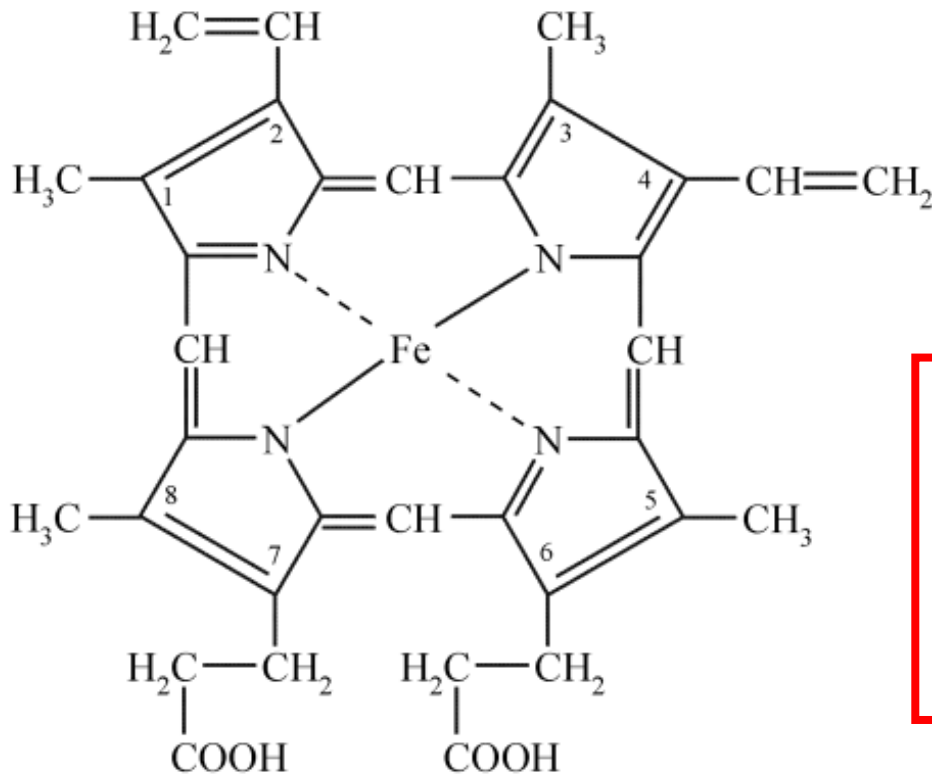
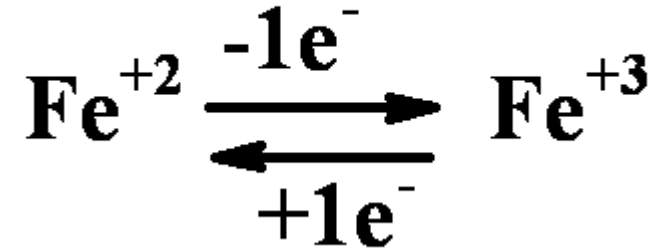
глутатіон (GSH)

Коферменти II групи - переносники хімічних груп

- А. Вітамінні:** тіаміндифосфат (ТДФ)
коензим А (КоА)
піридоксальфосфат (ПАЛФ)
біоцитин
тетрагідрофолієвая кислота (ТГФК)
метилкобаламін
вітаміни К та А
- Б. Вітаміноподібні:** карнітин
- В. Невітамінні:** фосфати нуклеозидів
фосфати вуглеводів

Невітамінні коферменти I групи

Гем: транспорт e^-

Гем:

Протопорфірин IX

Fe⁺²

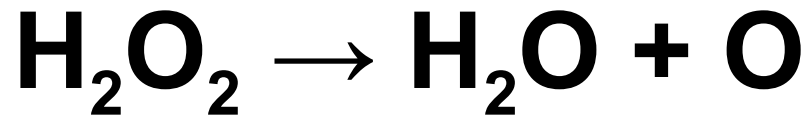
Біол. роль : гем входить до складу

- цитохромів
- каталази, пероксидази

Каталаза

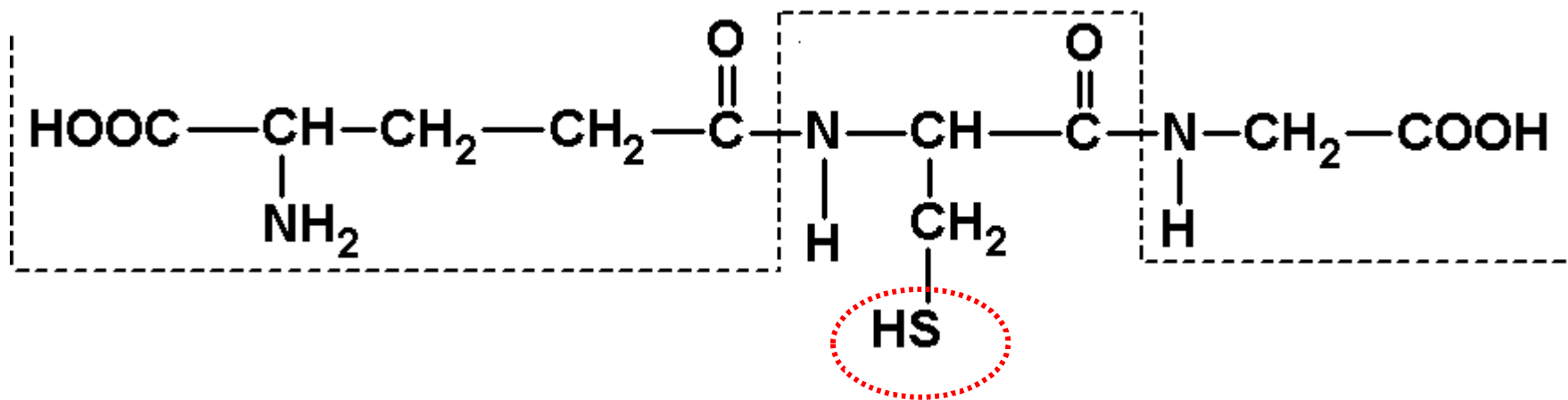
Пероксидаза

атомарний кисень

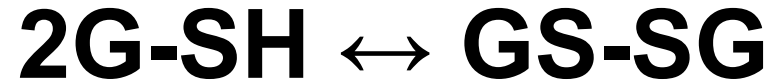

Глутатіон (GSH) - трипептид γ-глутамініл-цистеїніл-гліцин

Активна частина - **SH-**
група

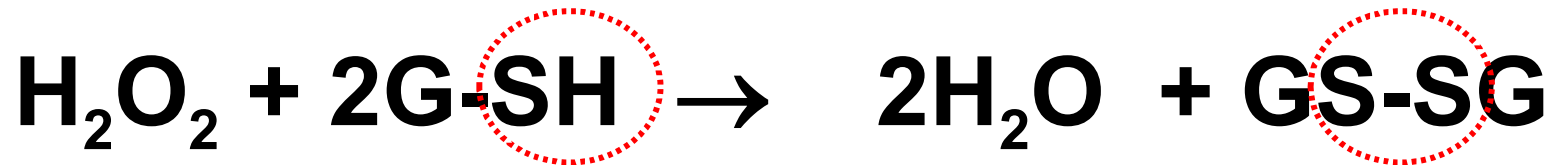
GSH переносить атоми H

Глутатіон-дисульфід

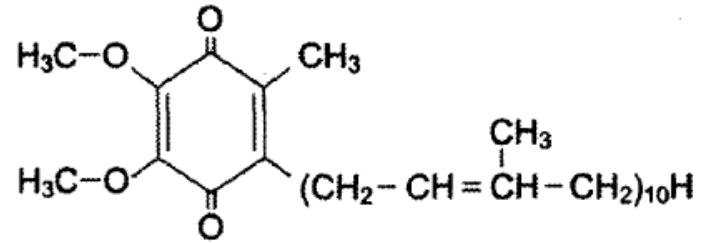
 кофермент глутатіонпероксидази
(антиоксидант)

Глутатіонпероксидаза

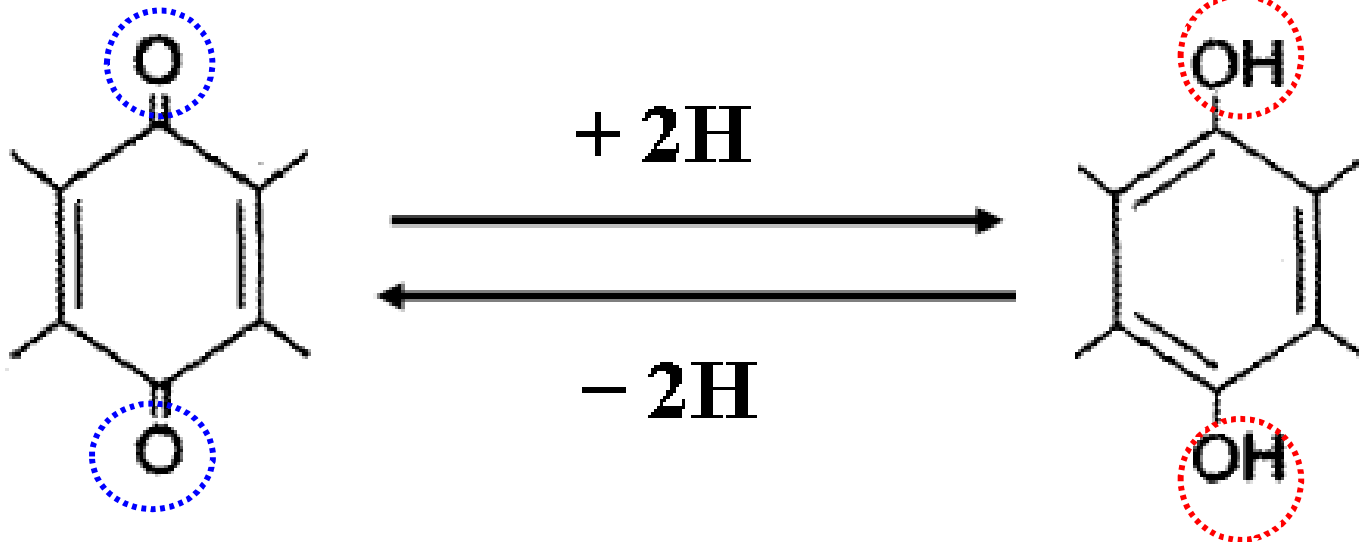
Вітамінноподібні Ко I групи

Убіхінон (Коензим Q) –

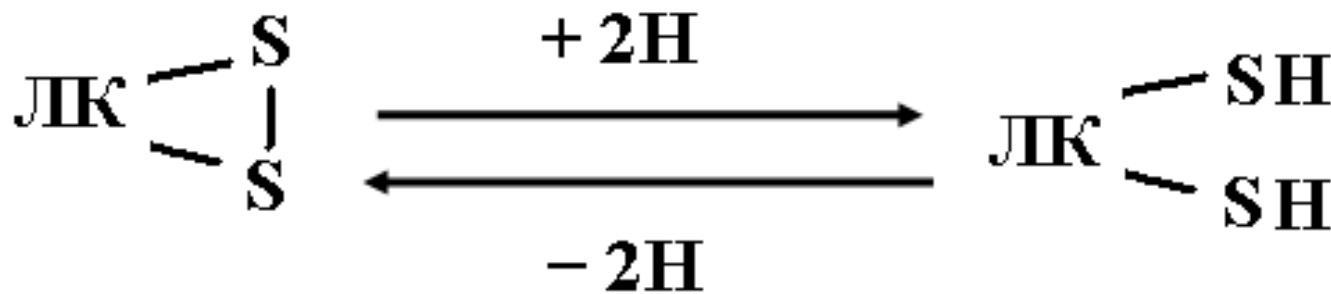

Переносить атоми Н (H⁺ та e⁻) в дихальному ланцюгу мітохондрій

Убіхінон (CoQ) $\rightleftharpoons$ Убіхінол (CoQH₂)

Ліпоєва кислота – у складі піруватдегідрогенази (ПДГ), α -КГДГ бере участь в окисному декарбосилуванні α -кетокислот

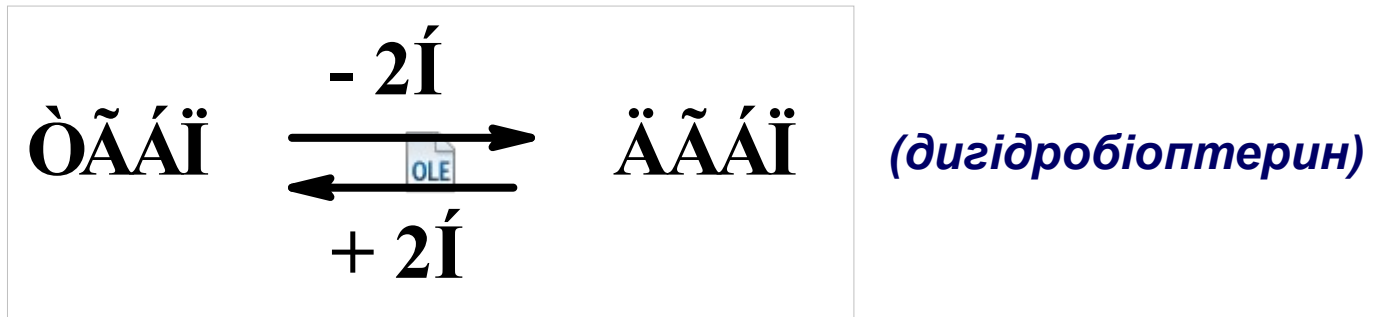

Ліпоєва к-та

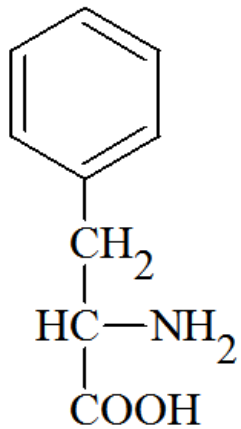
Дигідроліпоєва к-та

**При нестачі ЛК
зростає піруват в крові !!!**

ТГБП (тетрагідробіоптерин) – переносить Н

Кофермент **фенілаланінгідроксилази** (фен → тир)

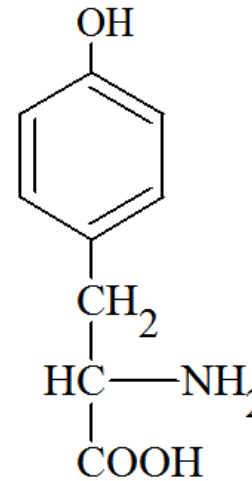
Фенілаланін

Фенілаланінгідроксилаза

ТГБП

ДГБП

Тирозин

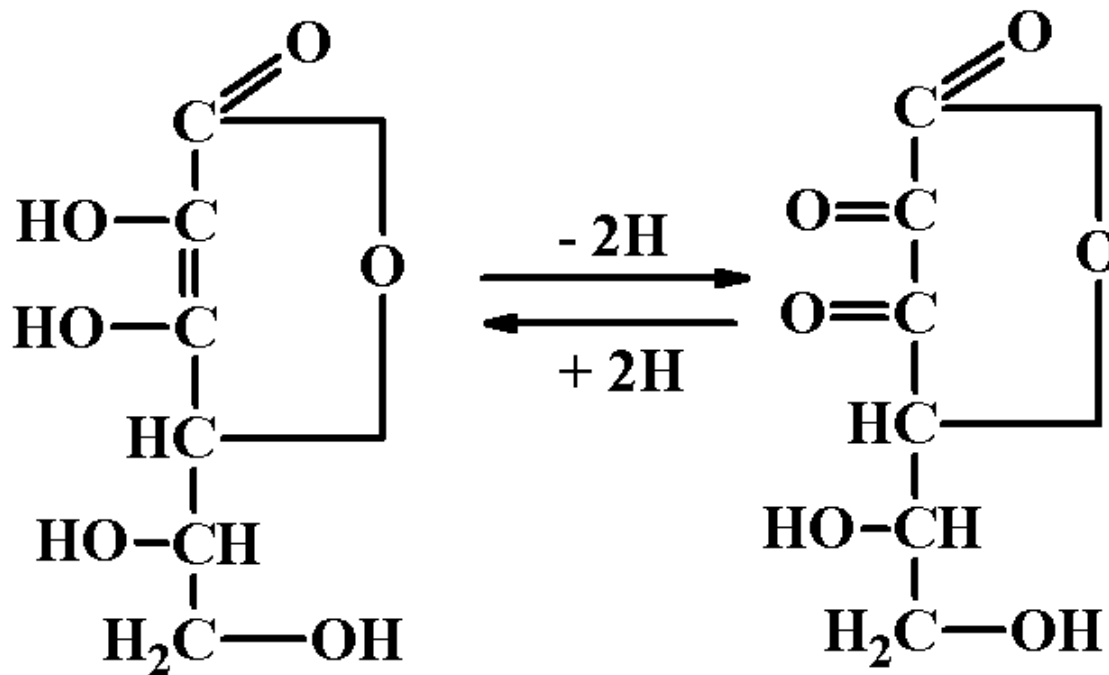
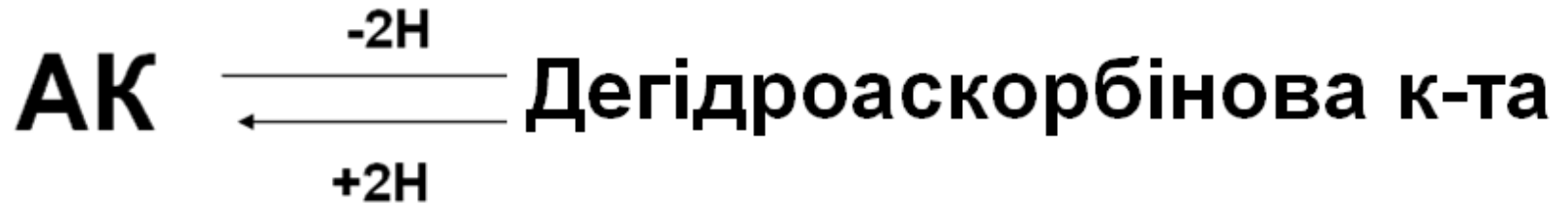
Вітамінні коферменти I групи

5'-дезоксиаденозилкобаламін - похідне віт. В₁₂ (кобаламіну)

**Кофермент метилмалоніл-КоА-мутази:
метилмалоніл-КоА → сукциніл-КоА**

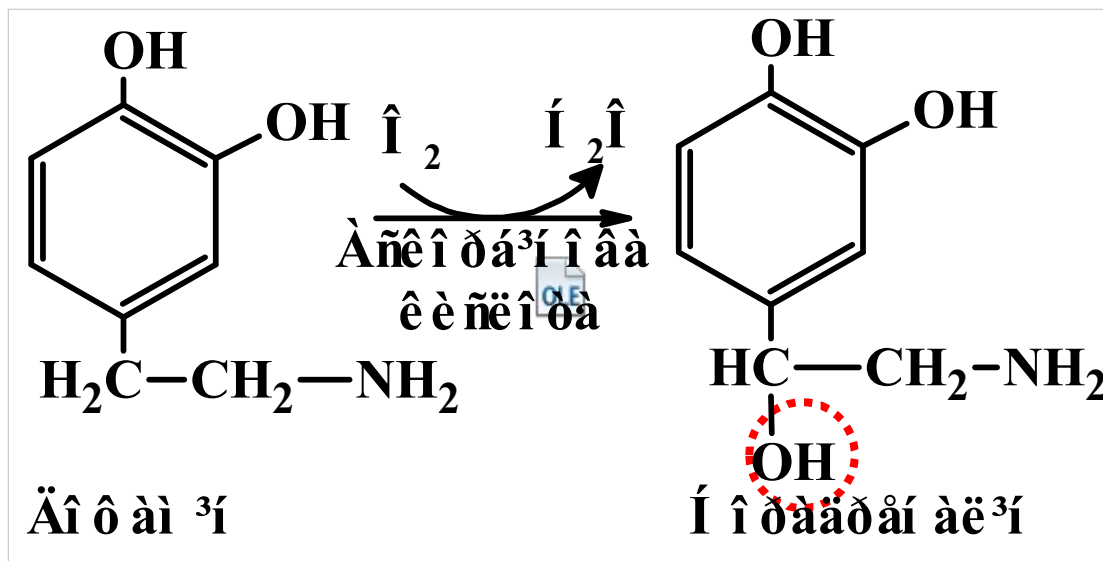

Аскорбінова кислота (віт. С)

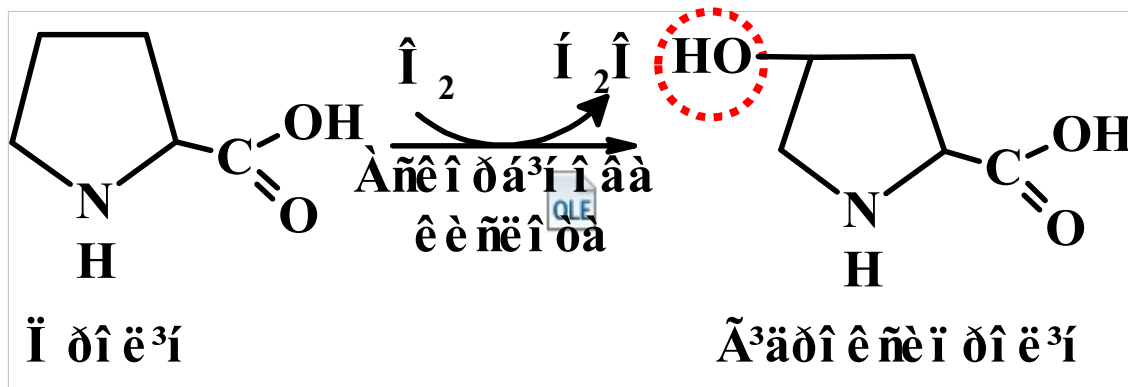

Біол.роль АК: участь в р-ціях гідроксилювання

☹ дофаміну в норадреналин; триптаміну в 5-окситриптамін

☹ проліну та лізину в гідроксипролін та гідроксилізин в колагені

☹ кортикостероїдів, віт. D (у кальцитріол), пара-гідроксифенілпірувату в гомогентизинову кислоту

Авітаміноз С - цинга (скорбут)

❖ зниження активності **проліл- та лізилгідроксилаз** → зменшення вмісту **оксипроліну та оксилізину** → **порушення синтезу колагену**

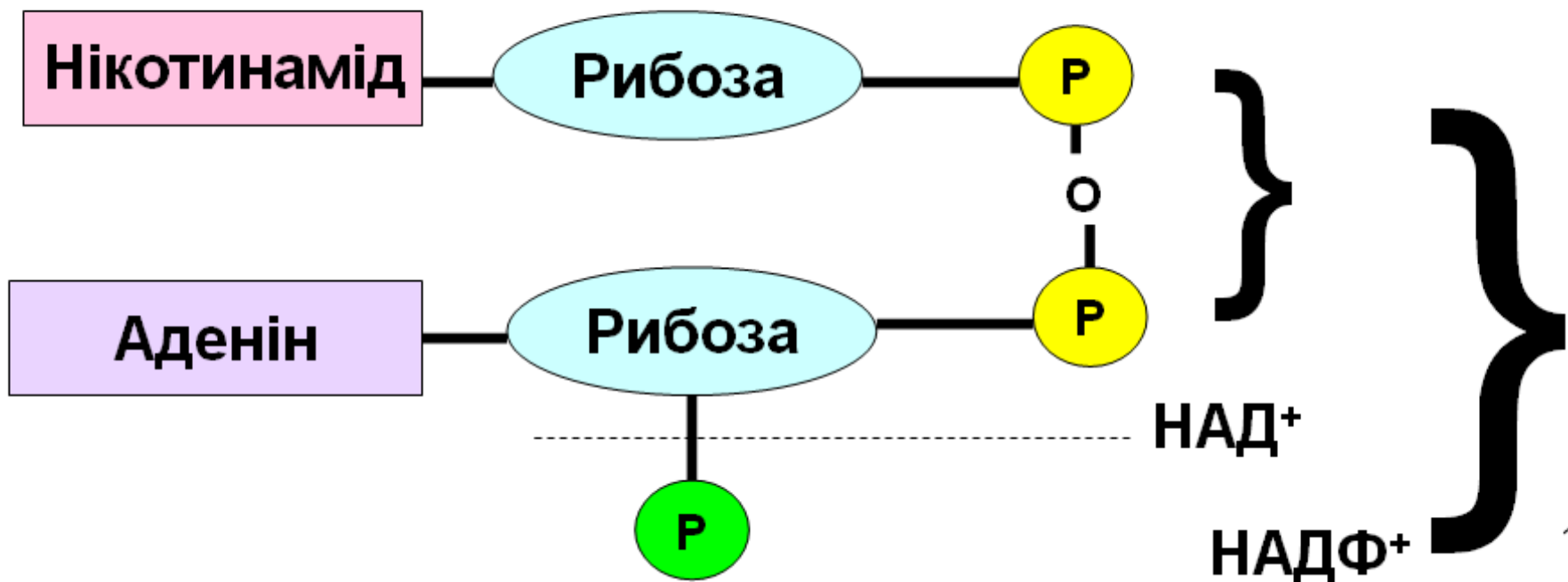
Запалення ясен, випадіння зубів, точкові крововиливи (петехії), анемія

НАД⁺ та НАДФ⁺ - похідні віт.РР (нікотинаміду)

Нікотинамід Аденін Динуклеотид

Нікотинамід Аденін Динуклеотид Фосфат

НАД, НАДФ – коферменти піридинзалежних дегідрогеназ, редуктаз

тканинне дихання

гліколіз

декарбоксилування α -кетокислот

ЦТК

β -окиснення та синтез жирних кислот

пентозофосфатний шлях

синтез холестерину та стероїдів

гідроксилування ксенобіотиків

Некоферментні функції НАД:

- ♥ субстрат для ДНК-лігазної реакції (репарація ДНК)
- ♥ синтез полі-АДФ-рибози (регуляція синтезу білка)
- ♥ алостеричний регулятор ферментів (ЦТК, глюконеогенез)

ФМН, ФАД – похідні рибофлавіну (віт. В₂)

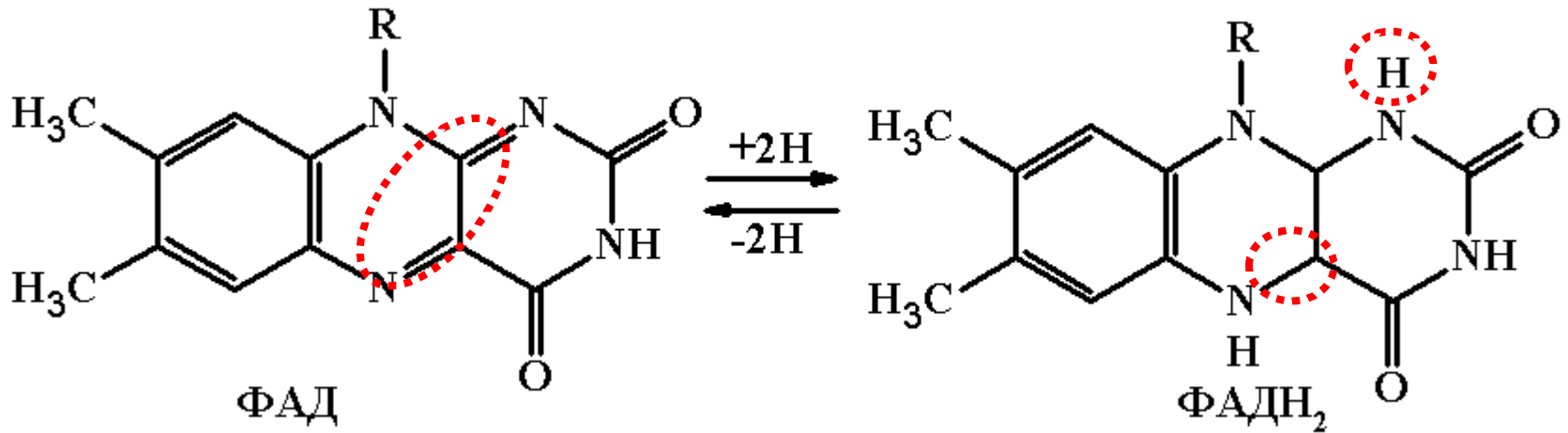
ФлавінМоноНуклеотид

ФлавінАденінДинуклеотид

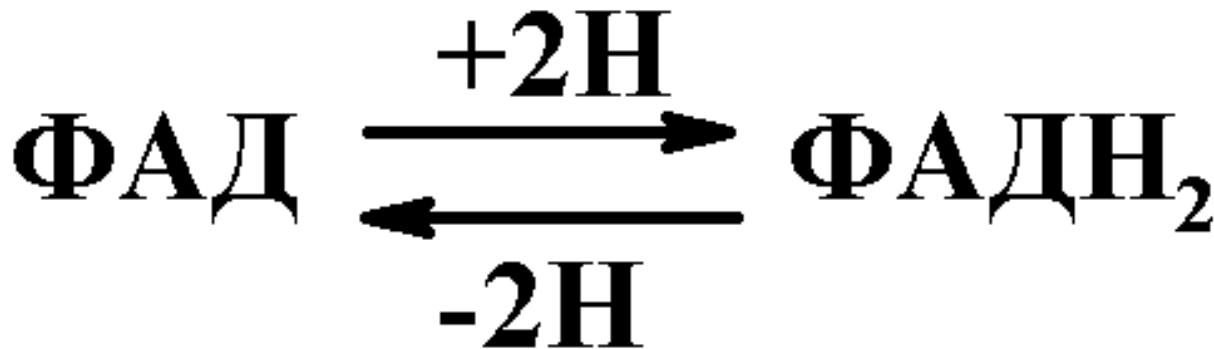
ФМН, ФАД переносят 2 атома Н

Діюча частина – **флавін** (кільце ізоалоксазину)

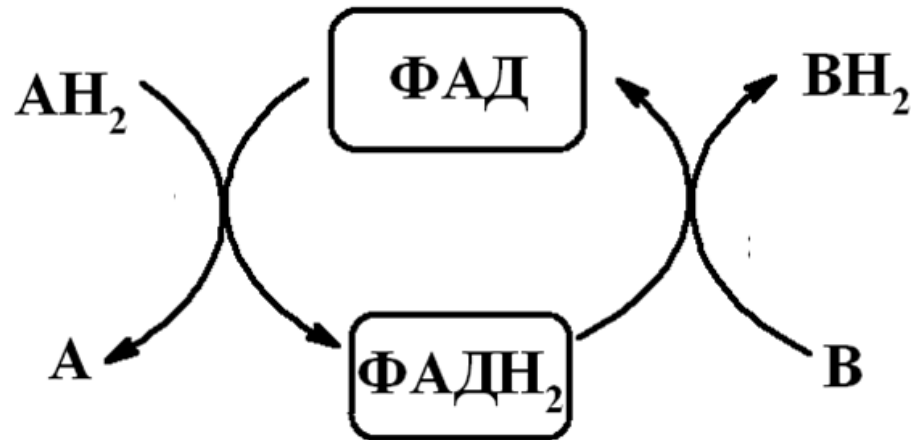
Жовтий колір

Безбарвний

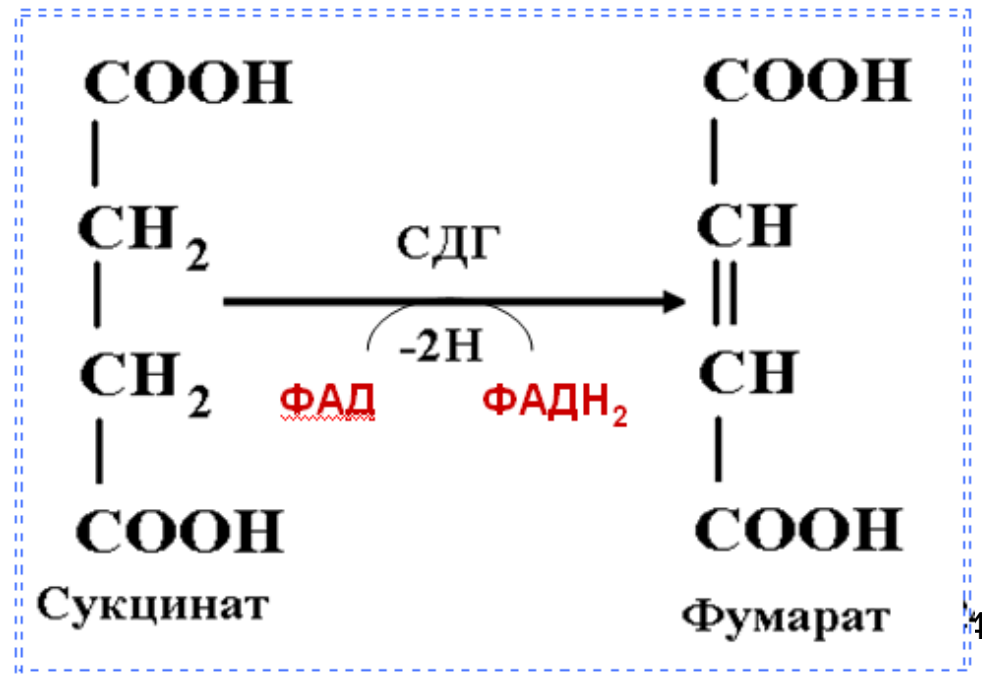

ФАД, ФМН у складі **дегідрогеназ** каталізують

оборотне дегідрування субстратів

- ☎ ПДГ
- ☎ дихальний ланцюг
- ☎ СДГ
- ☎ ЦТК
- ☎ β -окиснення жирних кислот

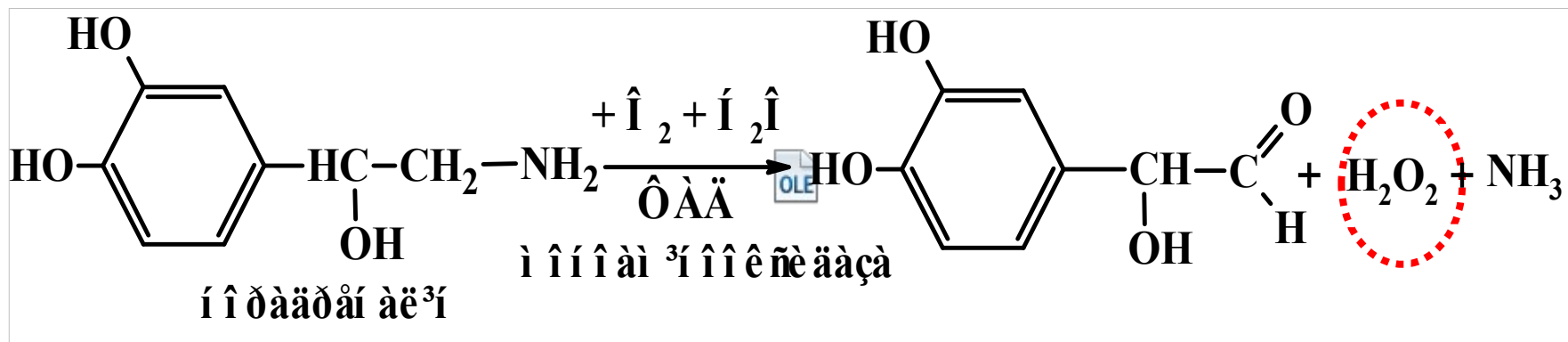
ФАД, ФМН у складі **оксидаз** –
переносять H^+ , e^- на O_2 з утворенням

☎ оксидази D- та L-амінокислот

☎ ксантиноксидаза

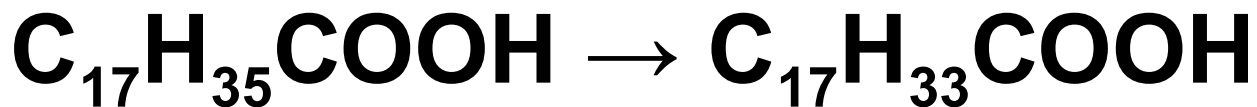
☎ моноаміноксидаза

Вітамін Е (токоферол) – кофермент
десатурази жирних кислот

Утворення моноєнових ЖК
 $-\text{CH}_2-\text{CH}_2-$ → $-\text{CH}=\text{CH}-$

стеаринова к-та → олеїнова к-та

Невітамінні коферменти II групи

Фосфати нуклеозидів (АТФ, ГТФ, УТФ, ЦТФ)

Фосфати вуглеводів

Кoferменти трансфераз, кіназ

глюкокіназа

Глюкоза + АТФ → Глюкозо-6 фосфат + АДФ

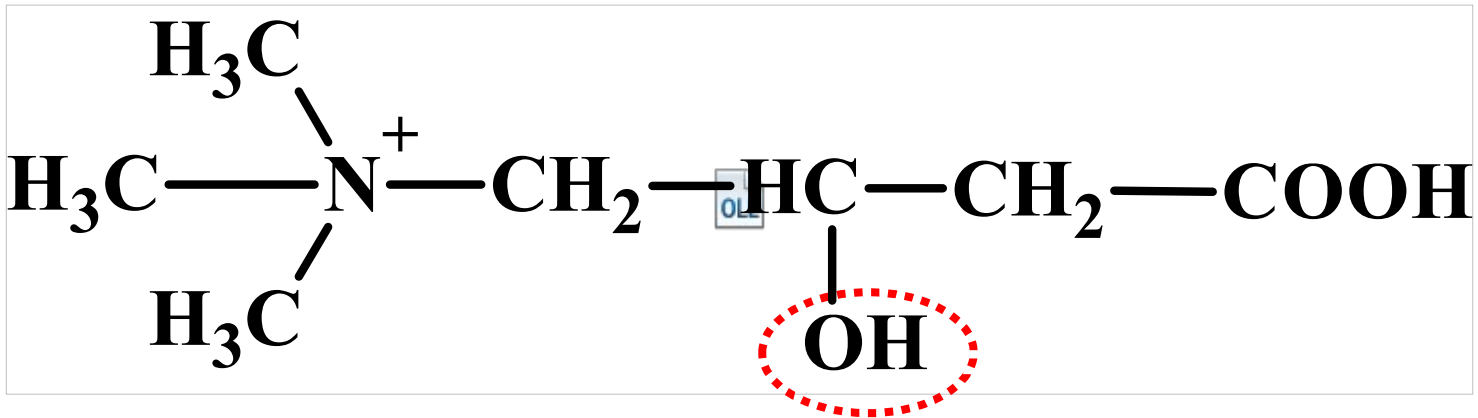
трансфераза

Глюкоза-1-фосфат + УТФ → УДФ-глюкоза + Фн

Вітаміноподібні Ко II гр.:

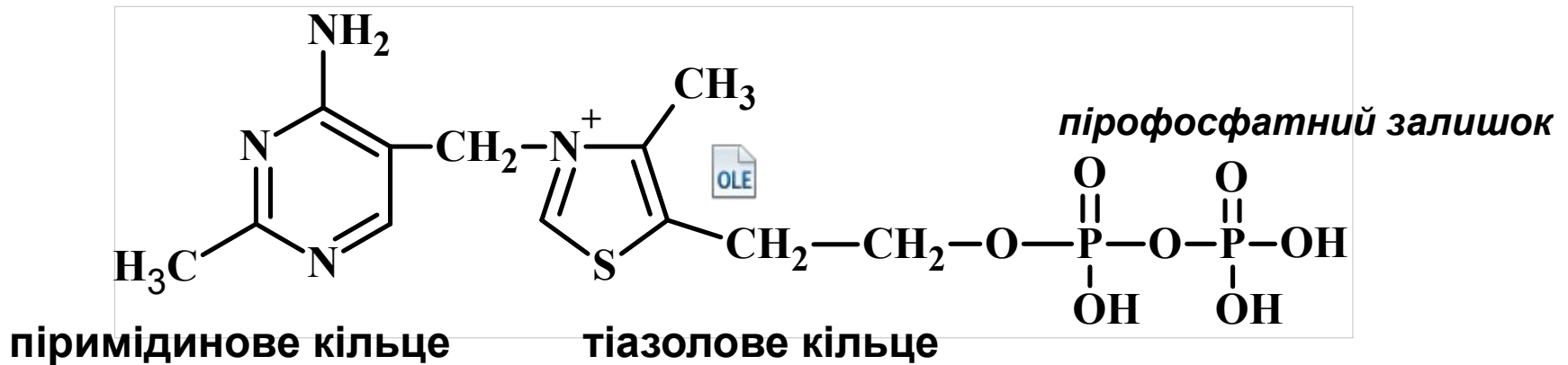
Карнітин - транспорт жирних кислот в мітохондрії

Ацил + **НО**-карнітин → Ацил-карнітин

Вітамінні коферменти II групи:

Тіаміндифосфат (ТДФ) – похідне тіаміну (віт. В₁).

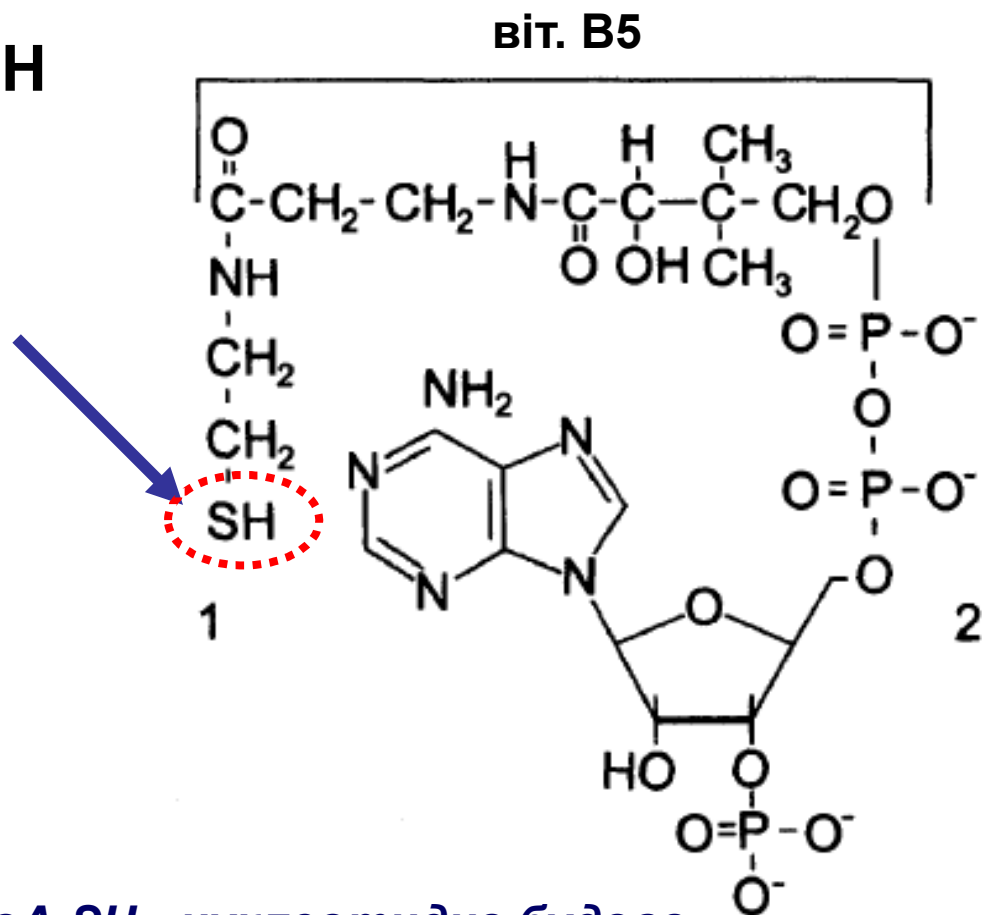
Каталізує у складі

- ☎ ПДГ – окисне декарбоксилювання пірувату
- ☎ транскетолази – переніс глікоальдегідної гр.

При дефіциті ТДФ - ↑ піруват в крові

Коензим А (КоА-SH) - похідне пантотенової кислоти (віт. В₅).

Робоча частина КоА-SH
SH-група
β-меркаптоетиламіну

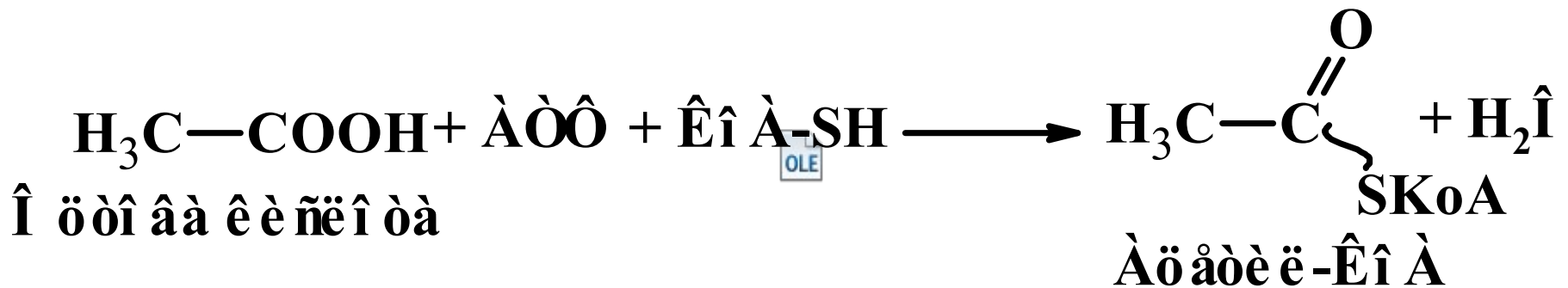

КоА-SH - нуклеотидна будова

CoA-SH активує та переносить ацили у складі **ацилтрансфераз**

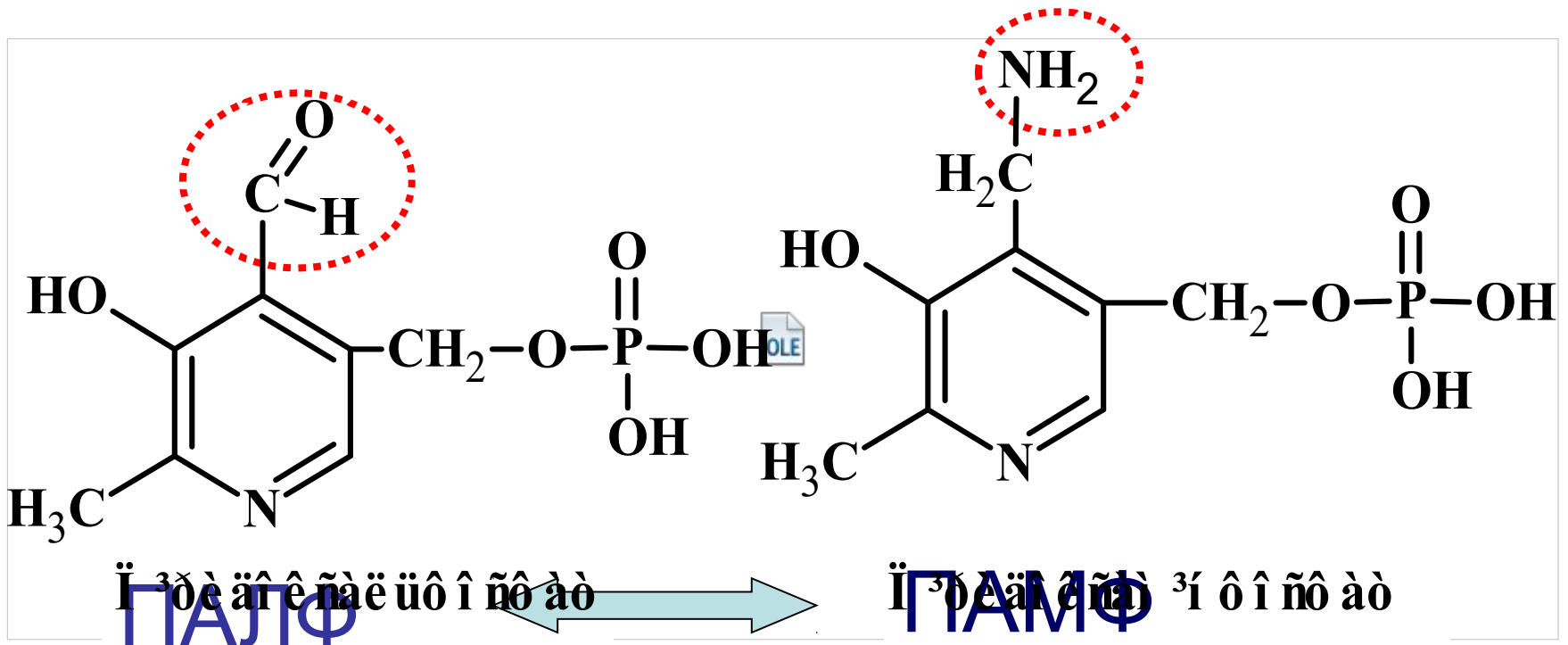
 Активація оцтової кислоти в **ацетил~S-CoA**

 Активація жирних кислот - в ацил~S-CoA

 Входить до складу ПДГ

Піридоксальфосфат (ПАЛФ) - похідне піридоксину (вітаміну В₆).

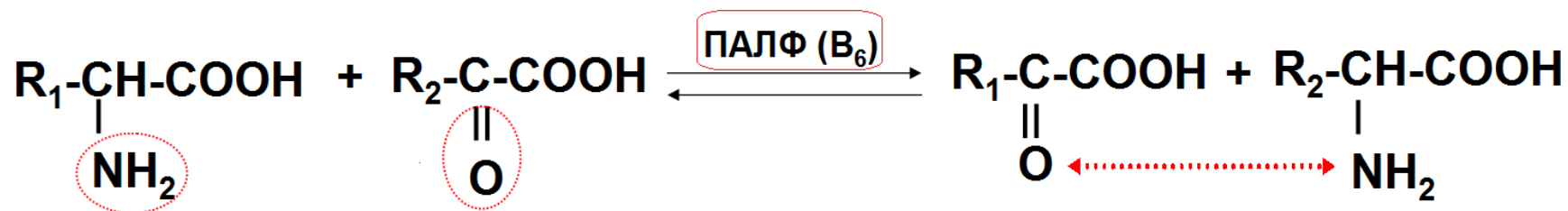

ПАЛФ у складі

 трансаміназ – переносить **NH₂-групу**

АЛТ, АСТ

 декарбоксилаз – відщеплює **CO₂** від

АК

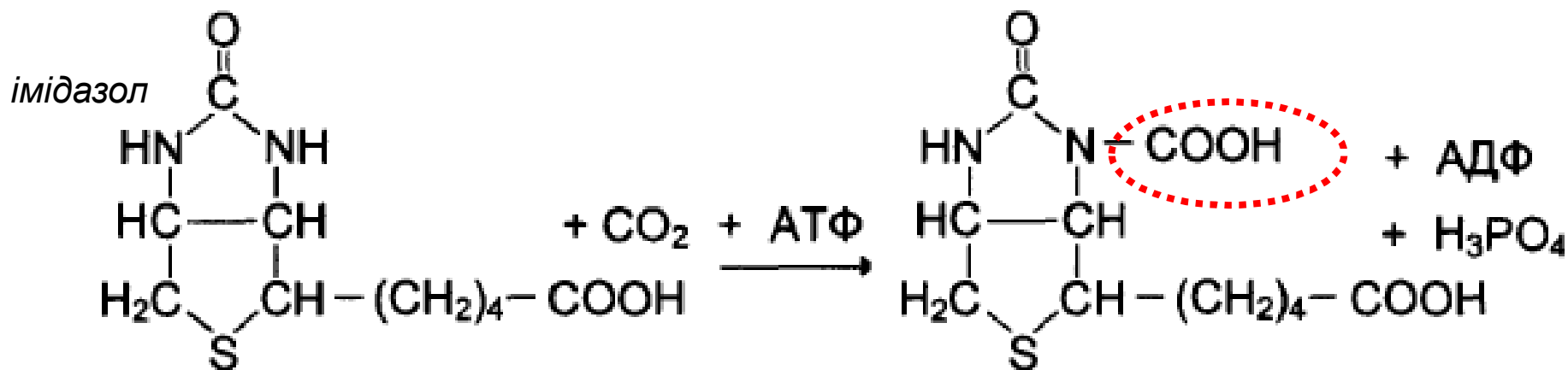
гістидин → гістамін + CO₂

Біоцитин (ϵ -N-біотиніллізин) – похідне біотину (віт. Н).

У складі **карбоксилаз** переносить **COOH-групу** у формі **карбоксибіотину**

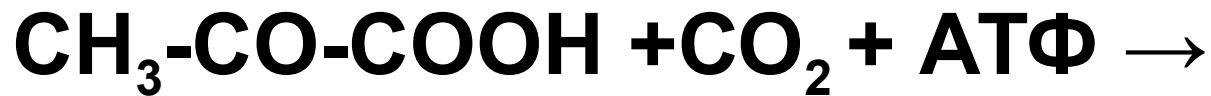
Біотин + CO₂ + АТФ → Карбоксибіотин

Піруваткарбоксилаза:

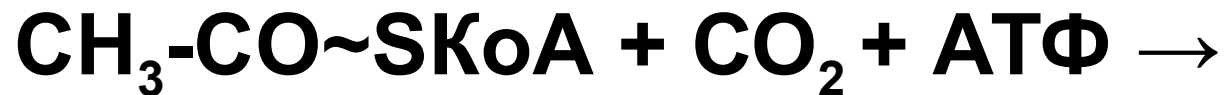
біотин
+ CO₂
+ АТФ

піруват → оксалоацетат

 ацетил-КоА-карбоксилаза:

ацетил-КоА → малоніл-КоА

 транскарбоксилаза

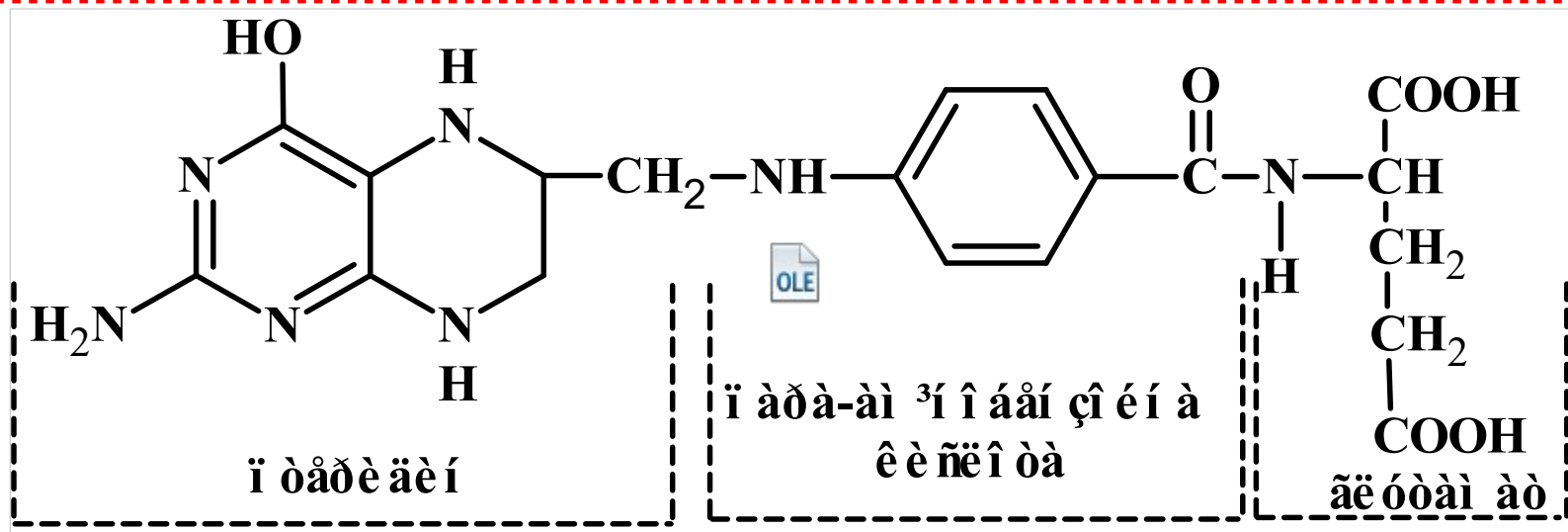
Тетрагідрофолієва кислота (ТГФК) – похідне фолієвої к-ти (віт. В₉)

фолатредуктаза, НАДФН₂

ФК → ДигідроФК (Н₂-фолат)

дигідрофолатредуктаза, НАДФН₂

ДГФК → ТГФК (Н₄-фолат)

ТГФК переносить **одновуглецеві фрагменти:**

- метильний **$-\text{CH}_3$**
- метиленовий **$-\text{CH}_2-$**
- метенільний **$-\text{CH}=\text{}$**
- оксиметильний **$-\text{CH}_2-\text{OH}$**
- формільний **$-\text{COH}$**
- формімінний **$-\text{CH}=\text{NH}$**

Біол. роль:

- синтез нуклеотидів (ТМФ), ДНК
- обмін амінокислот (мет, глі, сер)
- синтез ацетилхоліну, адреналіну

Метотрексат – інгібітор дигідрофолатредуктази

↓ синтез ТГФК

↓ синтез ДНК

Протипухлинна дія

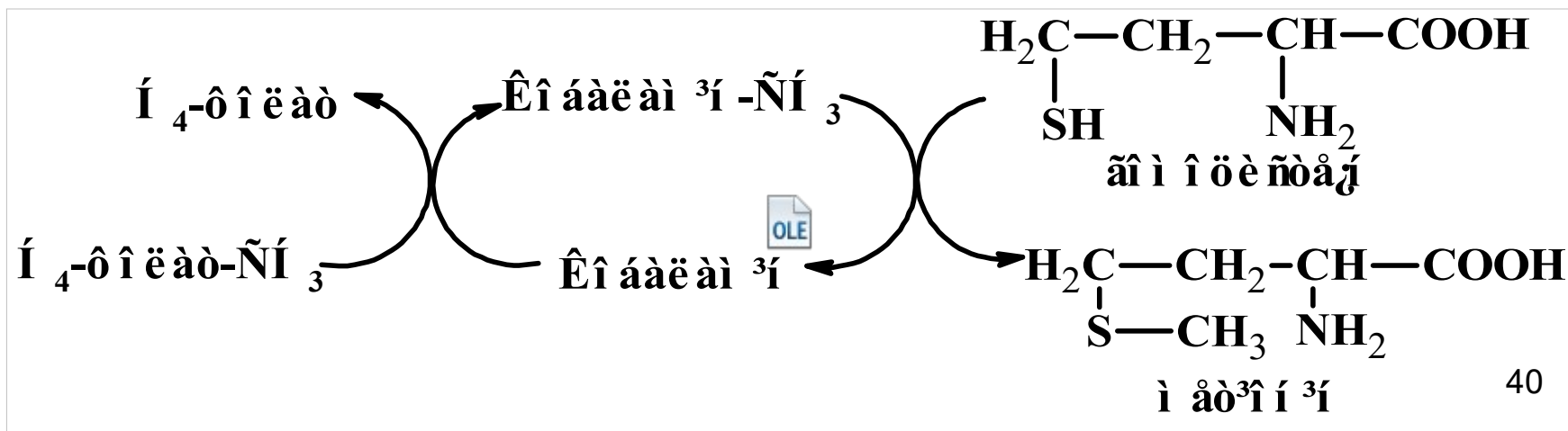
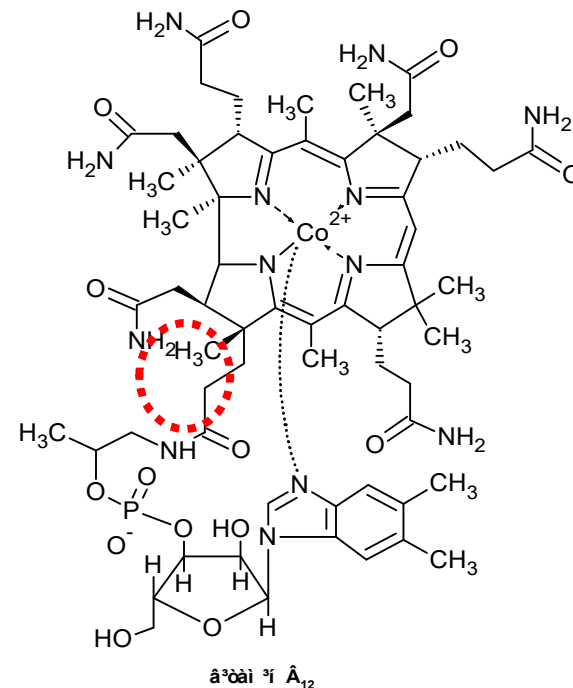
Метилкобаламін – похідне кобаламіну (віт. В₁₂)

Входить до

- **трансметилаз**
- **метіонінсинтетази**

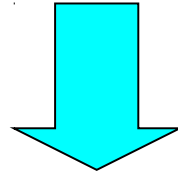
Біол. роль:

- переносить **CH₃- групу** з метил-ТГФК на гомоцистеїн при ресинтезі метіоніну

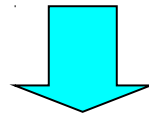

**Дефіцит метилкобаламіну, ТГФК,
ПАЛФ**

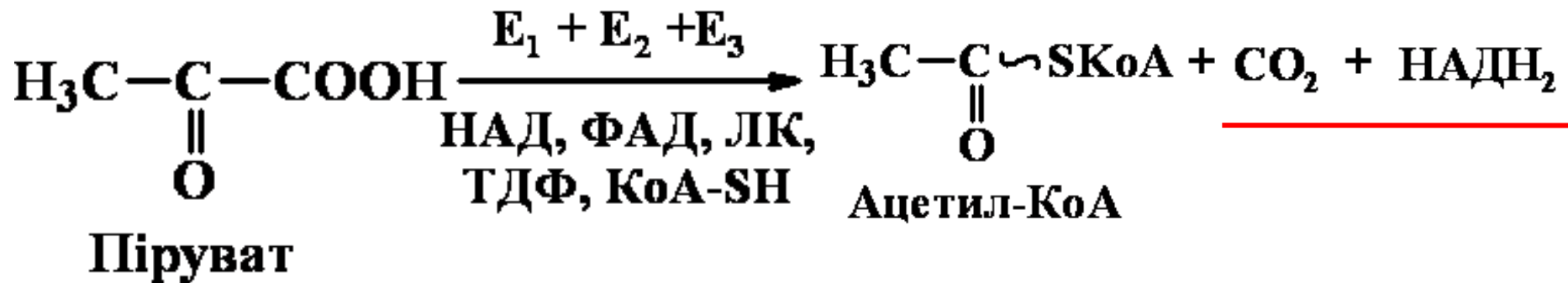
Гіпергомоцистеїнемія:

ГЦ > 15 мкМ

**Ранні інфаркти та
інсульты**

Окисне декарбоксилювання ПВК:

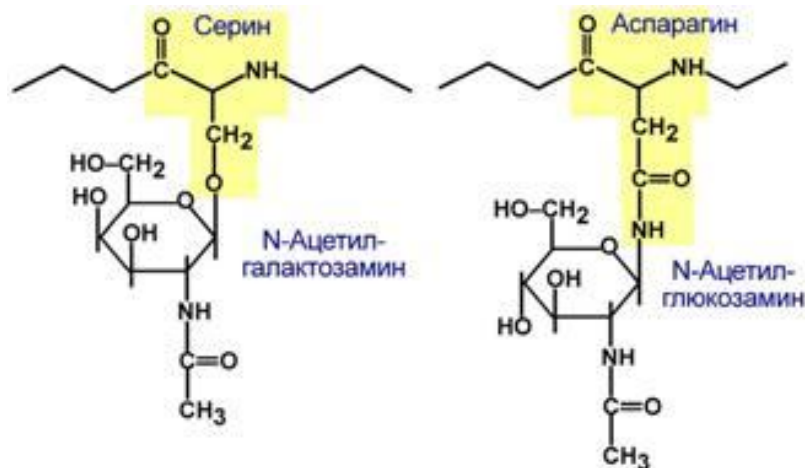

- НАД, ФАД, ліпоєва к-та, ТДФ, КоА
- Піруватдегідрогеназа
- Дигідроліпоїлацилтрансфераза
- Дигідроліпоїлдегідрогеназа

Вітамін А (ретинол) - кофермент глікозилтрансфераз

- переносить олігосахариди через мембрани

☎ Участь в синтезі глікопротеїнів - муцинів (слизу)

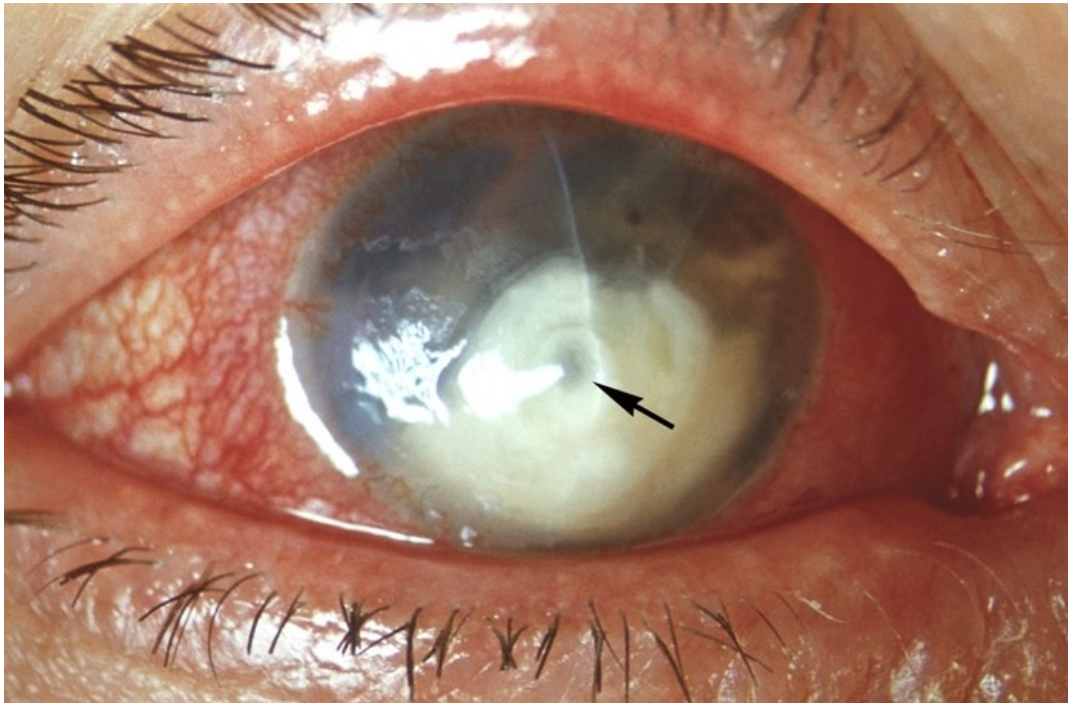

Ретинол – антиксерофтальмічна дія

Недостатність ретинолу

Ксерофтальмія

Кератомаліяція

Ксеростомія

Вітамін К - кофермент γ -глутаміл-карбоксилази

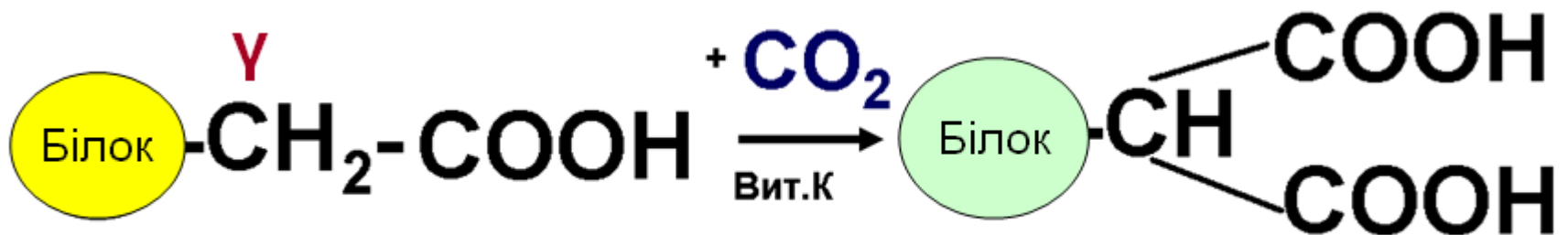
Карбоксилює глутамат в білках у

γ -карбоксиглутамат (може зв'язувати Ca^{2+})

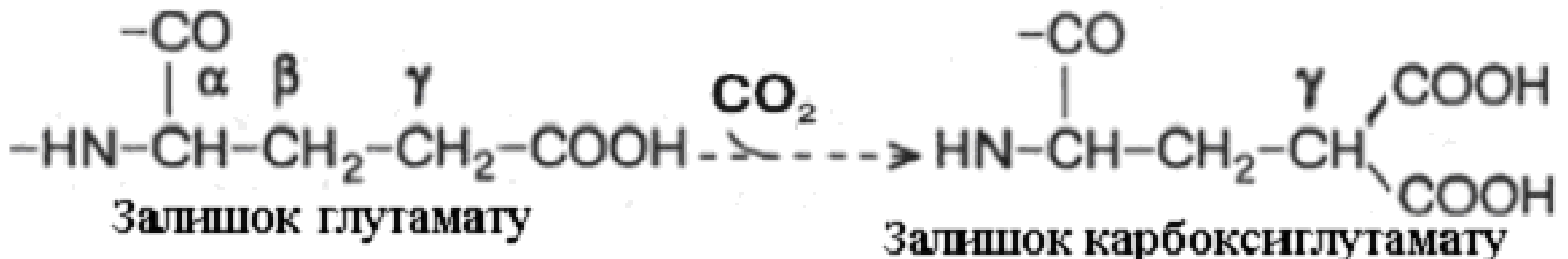
Синтез:

☹ протромбіну (II), VII, IX, X факторів зсідання крові

☹ білків кісткової тканини

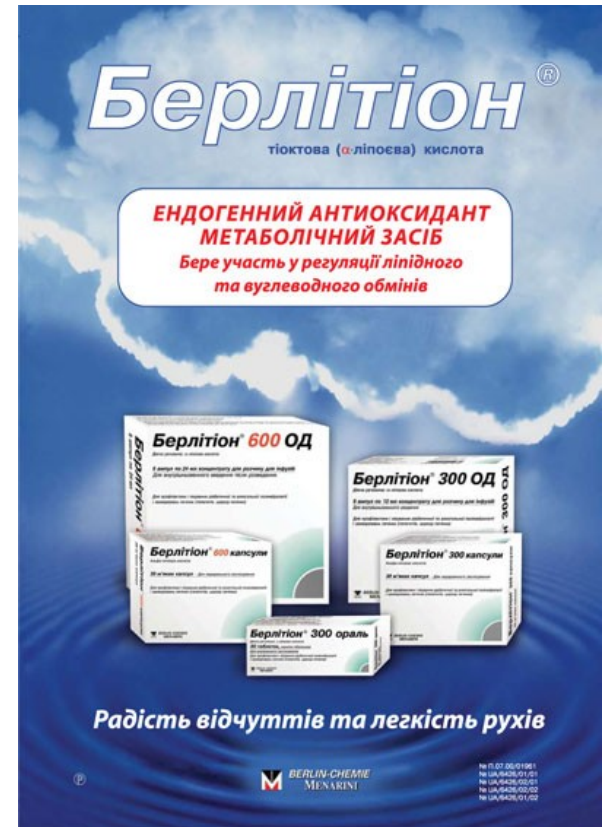

Дикумарини - антагоністи віт. К - інгібітори γ-глутамілкарбоксилази антитромботичні!!!

Коферменти - лікарські засоби

- ♥ ТДФ - кокарбоксілаза
- ♥ ПАЛФ
- ♥ Ліпоєва кислота (берлітiон)

Дякую за увагу!